

**ARBETARSKYDDSTYRELSENS
FÖRFATTNINGSSAMLING**

AFS 1981:14

Utkom från trycket
den 14 sept. 1981

SKYDD MOT SKADA GENOM FALL

Utfärdad den 20 augusti 1981

SKYDD MOT SKADA GENOM FALL

Arbetskyddsstyrelsens kungörelse om skyddsåtgärder mot skada genom fall med kommentarer

Utfärdad den 20 augusti 1981

Arbetskyddsstyrelsens kungörelse om skyddsåtgärder mot skada genom fall

Utfärdad den 20 augusti 1981

Arbetskyddsstyrelsen meddelar med stöd av 18 § arbetsmiljöförordningen (SFS 1977:1166) följande föreskrifter.

1 § Med fall avses i dessa föreskrifter att någon faller omkull, halkar, snavar, trampar snett, trampar genom något underlag eller liknande eller faller till lägre nivå.

2 § Arbete skall planeras, ordnas och bedrivs så att olycka genom fall förebyggs.

3 § Vid anordnande av underlag som är avsett att beträdas skall eftersträvas att det har lämplig ytsträvhet och är fritt från hinder och ojämnheter som innebär risk för fall. Underlaget skall ha betryggande bärighet. Annat underlag får beträdas först sedan särskilda skyddsåtgärder vidtagits.

Är underlaget lutande skall behovet av skyddsåtgärder särskilt beaktas.

4 § Arbetsplats och transportväg inom arbetsställe skall ha tillräckligt utrymme för att arbete och förflyttning skall kunna ske utan risk för fall. De skall hållas fria från spill, avfall och ovidkommande föremål. Om det behövs skall belysning ordnas så att förhållande som kan orsaka fall i görligaste mån syns.

5 § Trappa, trappsteg, stege, arbetsbock, lejdare, landgång, ramp, snedbana, ställning, plattform, arbetsflotte och liknande anordning skall utföras, anordnas och underhållas så att risk för fall motverkas. Detta gäller även fotsteg och motsvarande på maskin, fordon och annan teknisk anordning.

6 § Hål, öppning och liknande på plats där någon uppehåller eller förflyttar sig under arbetet liksom yta där risk för genomtrampning kan finnas skall där det behövs ha skyddsanordning mot fall, t ex täckning, skyddsräcke eller avspärrning.

Behovet av motsvarande skyddsanordning vid stup eller annan större nivåskillnad, där risk finns för skada genom fall, skall beaktas.

Kan lämplig skyddsanordning inte användas skall annan skyddsåtgärd vidtas.

7 § Skyddsanordning mot fall skall vara dimensionerad för den belastning den kan antas bli utsatt för. Särskild uppmärksamhet ägnas därvid åt förekommande infästningar.

Skyddsanordning skall kontrolleras regelbundet och underhållas väl. Vid kontroll skall bli a tillses att materialet inte skadats.

8 § Skyddstäckning över hål, öppning och motsvarande skall vara säkrad så att den inte kan avlägsnas oavsiktligt. Den skall vara tydligt och varaktigt märkt så att det framgår att den är en skyddsanordning mot fall.

9 § På arbetsplats och transportväg inom arbetsställe där fall kan medföra risk för drunkning, skall anordningar för räddning finnas lätt tillgängliga. De skall vara klara att användas omedelbart. Genom färgsättning eller annan åtgärd skall tillses att de är lätta att se även under dåliga siktförhållanden. Förvaringsplats för transportabla anordningar skall vara tydligt markerad och väl synlig.

Där det behövs skall med lämpliga mellanrum finnas fasta stegar eller andra möjligheter för nödställd att ta sig upp. Stege och motsvarande anordning skall nå så långt under ytan att en nödställd lätt kan ta sig upp.

10 § Uppmärksammas under arbete särskild risk för fall, skall arbetet förändras eller avbrytas i erforderlig omfattning och riskområdet där så behövs spärras av till dess att risken har undanröjts. Om arbete måste utföras inom riskområde skall särskilda skyddsåtgärder vidtas.

11 § Vid arbete och förflyttning på underlag som rör sig eller kan komma i rörelse skall erforderliga skyddsåtgärder vidtas och särskild försiktighet iakttas.

12 § Om betryggande skydd mot nedstörtning inte lämpligen kan ordnas skall säkerhetsbälte med lina användas eller annat säkerhetsarrangemang vidtas. Lina skall förankras väl.

13 § Om skyddsanordning tillfälligt måste tas bort för att arbete skall kunna utföras, får detta göras endast efter medgivande från arbetsledningen. Särskilda försiktighetsåtgärder skall vidtas och anordningen skall sättas tillbaka snarast möjligt.

Kan anordningen inte återställas skall arbetsledningen underrättas. De ytterligare skyddsåtgärder som kan behövas skall vidtas. Detsamma skall iakttas om arbetsplatsen tillfälligt måste lämnas.

Ikraftträdande

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 januari 1982.

Kommentarer till kungörelsen om skyddsåtgärder mot skada genom fall

I Sverige inträffade 1979 ca 122 000 arbetsolycksfall. Närmare 30 % av dessa var fallolyckor.

Det är därför väsentligt att förebyggande åtgärder inriktas på att förhindra fall. Man måste då klargöra vilka brister i arbetsmiljön som bidrar till risk för sådana olycksfall.

Föreliggande föreskrifter, som är en utveckling av 2 kap, 4 § 2:a stycket i arbetsmiljölagen, sammanställer hittills vunna erfarenheter om brister och åtgärder i arbetsmiljön med direkt betydelse för fallrisken. De gäller för all verksamhet inom arbetsmiljölagens tillämpningsområde. Följande kommentarer syftar till att förtydliga vissa paragrafer.

Till 2 § Det kan vara lämpligt att i planeringen ingår meddelande av den information och de instruktioner för arbetets utförande som behövs för att fall skall undvikas. Där kan också ingå att arbetsmetod eller skyddsanordning ses över och vid behov ändras liksom hänsynstagande till halka på grund av t ex snö, is och utspilld olja. Likaså kan ingå att ordna t ex rengöring, städning, sandning, användning av halkskyddande material, lämplig klädsel och fotbeklädning, varselmärkning liksom uppsättning av skyddsnet, avspärning, varningsskyltar eller annan skyddsanordning .

Enligt 2 kap, 7 § arbetsmiljölagen skall personlig skyddsutrustning användas om betryggande skydd mot olycksfall inte kan nås på annat sätt. I den personliga skyddsutrustningen kan ingå skodon med halkskyddande sulor liksom broddar och motsvarande.

Till 3 § Underlag kan vara t ex golv, upplagsplatser, vägar, kajer, gångbanor eller tak. Risk för fall motverkas t ex genom att underlaget är fast och stadigt, jämnt och dränerat.

Vissa forskningsresultat pekar på att halkmotståndet hos klackens bakkant har mycket stor betydelse vid normal gång på plant underlag. Friktionshöjande remsor kan skydda mot fall, om de placeras med mindre mellanrum än ca 5 centimeter. Underlagets ytsträvhet (halkmotstånd) är särskilt viktig i kurvor. Lösa mattor särskilt av mindre format kan innebära ökad halkrisk om de läggs direkt på underlag med liten ytsträvhet.

Hinder och ojämnheter, som av någon anledning inte kan avlägsnas, kan t ex inhägnas eller markeras på lämpligt och tydligt sätt. Ramper är i regel bättre än enstaka trappsteg. Onödiga nivåskillnader och olämpligt placerade lösa kablar, slangar och liknande kan innebära risk för fall.

Vid arbete på underlag som inte har betryggande bärrighet kan särskilda åtgärder för att fördela belastningen behöva vidtas t ex på tak och is. Underlag som är avsett att beträdas kan ha vissa partier som inte håller att belastas, t ex fönster och lanterniner på tak.

Lämplig skyddsanordning vid arbete på vissa lutande underlag, där det finns risk för fall till

lägre nivå, kan tex vara skyddsräcke, ställning, plattform eller säkerhetsbälte med lina.

Till 4 § Med arbetsplats avses i arbetsmiljölagen sådan del av arbetsställe där en eller flera personer sysselsätts med yrkesmässigt arbete.

Till 5 § Anordningarna kan t ex utföras med lämplig lutning och förses med t ex ledstänger, ryggskydd, skyddsräcke, fotlister och glidskydd.

Till 6 § Hål och öppning som avses är t ex bassäng, kar och annat öppet kärl, öppning i golv, yttertak och vägg, öppen brunn, grop, schakt och rörgrav.

Med stup eller annan större nivåskillnad avses t ex lastkaj, kaj, brygga, brant sluttning, staplat gods, fordon och container.

Annan lämplig skyddsåtgärd kan vara t ex vakthållning, varselmärkning eller uppsättning av varningsskyltar.

Vid arbete på och med brädstapel, högt lastat fordon, container och motsvarande kan t ex arbetet utföras med hjälp av fast eller rörlig arbetsplattform om det inte kan utföras från markplanet eller motsvarande säker plats.

Till 7 § Vid dimensionering av skyddsanordning behöver man endast ta hänsyn till sådan påverkan som man rimligen kan räkna med under arbetets gång.

Skyddsanordning kan skadas genom t ex mekanisk åverkan, värme, kyla, syror eller andra kemikalier eller ultraviolett strålning.

Till 8 § Lämplig säkring av täckningsmaterial är t ex fastspikning, fastbultning eller fastklamning i underlaget, ram runt lucka eller styrlister som passar till öppningen under täckningsmaterialet. Märkning utförs lämpligen enligt svensk standard angående varselmärkning.

Till 9 § Angående arbetsplats se kommentaren till 4 §. Lämplig livräddningsutrustning är t ex stege med hakar, livräddningshake, livboj med lina samt livräddningsflotte eller livräddningsbåt. Det sistnämnda är särskilt viktigt där det är strömt.

Till 10 § Väderlek samt t ex blåst, regn - speciellt underkyllt regn - och snöfall kan innebära särskild risk för fall. Även måttlig vindstyrka kan innebära sådan risk vid hantering av föremål som fångar vinden tex skivor och presenningar.

Till 11 § Med underlag som rör sig eller kan komma i rörelse avses t ex fordon, lantbruksmaskin och annat arbetsredskap, fartyg, arbetsflotte, landgång, stege, arbetsbock, mobil ställning, rullbana och transportör.

Skyddsåtgärd kan bestå i t ex säkring av obromsat fordon mot rullning, blockering av underlaget, säkring av stege, låsning av pådrag till rullbana, transportör och liknande så att den inte oavsiktligt eller oväntat kan komma i rörelse.

Till 12 § Med annat säkerhetsarrangemang avses t ex användning av skyddsnet

Till 13 § Medgivande från arbetsledningen kan lämnas t ex till lagbas, skyddsombud eller

annan person med yrkeskunnande.

Det är straffbart att utan giltigt skäl ta bort skyddsanordning eller sätta den ur bruk. Straffbestämmelsen finns i 8 kap, 2 § andra stycket 4, arbetsmiljölagen.